

ŞASE SCRISORI INEDITE ALE LUI VASILE GOLDIŞ

de
GHEORGHE ŞORA

În ultima vreme, personalitatea lui Vasile Goldiș a atras atenția cercetătorilor, iar opera lui suscită și azi interes din ce în ce mai mare în rîndurile specialiștilor și mai ales a marelui public. Un loc important în cunoașterea biografiei lui Vasile Goldiș îl ocupă și corespondența. El apare în scrisori ca fiind mistuit de două necesități la fel de importante; comuniunea intelectuală și dăruirea afectivă. Ca atare, corespondența sa, mai mult decît în oricare alt caz, are valoare istorică și psihologică, înainte de a i se remarca expresivitatea estetică.

Scrisorile lui, consistente și pasionate, au un pronunțat caracter informativ. Conținutul lor se conturează mai pregnant prin raportarea la nenumărate fapte de epocă sau relative la travaliul personal, la formarea sa intelectuală și politică. În paginile ce urmează Goldiș vorbește cu modestie despre sine și despre ceea ce îl frămîntă în anumite momente ale biografiei sale.

Nu intenționăm să analizăm conținutul scrisorilor, întrucît ele vorbesc de la sine. Ne mărginim numai să subliniem caracterul lor documentar, în care regăsim acea mare personalitate istorică, care a militat în tot cursul vieții sale pentru propășirea neamului său și eliberarea lui de sub dominația străină.

ANEXE

1

Arad, 8 august 1901

PREA SFINȚITE DOMNULE EPISCOP!¹**Iubite unchiule!**

Am primit azi invitarea la ședințele fundațiunii Gojdu. Vi-l trimit aici dimpreună cu conspectul stipendiilor și a petenților pentru stipendii. Mangra, Ciorogaru și eu am revăzut lista aceasta și cu toții Te rugăm, că de vei lua parte la ședințe în Pesta, să stăruiești, ca să fie luate în seamă petițiunile următorilor:

1. Marșeu Iustin, absolvent de iură, din Socodor, un tiner escelent, care voiesce a-și câștiga studii superioare juridice la Paris și Berlin.
2. Iacob Iosif, iurist de anul IV, din Pesteș, are stipendiu de la „Elena Birta”. De va primi de la Gojdu, un loc la noi vine vacant, adică un stipendiu de la „Birta”.
3. Mangra Dimitrie, din Săldăbagiu (?), com(itatul) Bihor, nepotul părintelui vicariu Mangra.
4. Monția Augustin, fiul notarului Monția din Cuvin, om de al nostru.
5. Motoască Vasile din Heghig, un fost școlar iubit de al meu, sărac ca vai de el, dar un băiat escelent ca morală și inteligență.
6. Roxin Teodor, din Tâmașda, fiul învățătorului de acolo, care are 7 copii, băiat bun, vine în cl(asa) (a) VI-(a) g(imnazială). Nu este din neamul Roxineștilor nouă dușman, ci alt Roxin, cumnat cu preotul Roxin din Lipova.
7. Micloși Cornel din Covăsint, fiul preotului Micloși.
8. Livius Faur, din Armeniș, comitatul Caraș-Severin, umblă la Deva în școala reală de stat; băiat escelent.

M-a rugat directorul de acolo Téglás Gábor, să vi-l recomand cu căldură.

Aceștia sînt școlarii, pe care Vă rugăm să-i sprijiniți cu insistență, ca să primească stipendii. Cu deosebire să nu uitați pe Marșeu din Socodor, care cere ajutor pentru Paris și Berlin.

Aici de altfel toate sunt bune. Nu e nici un incident rău în diecesă.

Lucrurile merg bine.

Azi a sosit Grofi neni de la Rontău cu caii cei mari. Dinsa e bine și sănătoasă.

Vă sărutăm mîinile cu iubire,

Vasile

2

Arad, 19 dec(embrie) 1907

IUBITE PRIETENE! (Octavian Goga)

Agendele oficiului mă împulzesc mai ales la sfîrșitul anului: Astfel îmi este imposibil a vă scrie ceva pentru membrii dinții. Mai încolo bucuros. Te rog însă să-mi scrii: Cum să fie articoli, pentru popor ori pentru intelectuali? Va fi greu

¹ Este vorba de Ioan Iosif Goldiș. Scrisoare inedită aflată în posesia lui Costică Blănaru din Arad și a fost pusă la dispoziția noastră prin bunăvoința acestuia.

să faci revista pentru amîndouă clasele. Te rog la tot cazul să mă socotești între abonați și colaboratori.

Abonamentul îl trimit, îndată ce voi ști, cît este. Lipsa unei reviste serioase politice se simte. Doresc să poți împlini acest gol.

Cu iubire de frate,

V. Goldiș²

3

Arad, 11 august 1911

ILUSTRE ȘI MULT IUBITE DOMNULE XENOPOL!

Numărul 159 (din ziarul „Românul“) a fost număr poporal și astfel în acel număr n-a apărut nr. 3 din articolul d-lui Lovinescu, ci acel articol a fost publicat în nr. 160 al „Românului“, care așa cred l-ați primit.

D(omnul) N(icolae) Iorga s-a supărat foc pentru articolii d-lui Lovinescu fiind de părere că acești articoli ar fi o micșorare a activității sale istorice susținîndu-se că numai Dv(oastră) ați fi pînă acum adevăratul istorician român. Nu credem ca d(omnul) Iorga să fie atît de susceptibil și mai ales atît de nedrept.

În numărul de azi îi dau un modest răspuns deoarece era absolut imposibil să las lucrul ăsta baltă. Ași dori foarte mult să cunosc părerea Dv(oastră) în chestie. Abia aștept să ne întîlnim la Blaj (la serbări). Ard de dorul de a vă cunoaște personal.

Vă sărut mîinile și vă salut cu sinceră și adîncă iubire.

V. Goldiș³

4

Arad, 21 august (1)924

DRAGĂ IONIȚĂ,⁴

Am primit scrisoarea de la Băile-Bazna.

Sînt multe lucruri interesante în ea. Nu le pot discuta însă aci. Hulpoii au căutat să te răpească. Cînd te voi mai vedea undeva, te voi desluși. Regret că la Sibiu n-am mai putut sta de vorbă despre ieșirile atît de neroade ale lui Barbălungă. Acest Încurcă-Lume joacă un rol prea tocit în viața noastră publică.

Sînt vesel de știrile ce-mi dai despre revista noastră. Cred că va merge tot mai bine. Am trimis un articolaș „Avram Iancu“ pentru numărul care-l veți închina acestui veritabil erou al neamului nostru. E așa un articol rapsodic, cred că nu va fi nepotrivit la asemenea serbare.

Am și o rugăminte. Să-mi recrutezi din ceata tinerilor noștri de la Cluj pe unul, care sîmbătă în 30 august seara la orele 8 să țină la Baia de Criș o conferință despre Iancu înaintea comitetului central al Asociațiunii și a publicului, care va fi atunci fără îndoială adunat în mare număr la Baia de Criș. Tinărul acela va fi bine să plece spre Arad cu trenul accelerat care pleacă de la București

² Biblioteca de Stat a R.S.R., *Manuscrise*, Nr. inv. 14890.

³ *Ibidem*, Nr. 12217.

⁴ *Ibidem*, Nr. 14958. Este vorba de Ion Clopoțel.

vineri la orele 13.55 (1.55 după amanzi) și sosește la Arad simbătă dimineața la orele 6.20. Cu acest tren sosește la Arad și comitetul central. Plecarea de la Arad se face atunci dimineața la orele 7.09 și sosire la Baia de Criș e la orele 1.20 după amiazi. Acolo așteaptă masa gata. Ar fi bine să vii și Dta tot atunci. Despre buna găzduire a tînărului conferențiar mă voi îngriji eu de cu vreme. Spune-i Dlui Lupaș să nu uite, că Dsa va avea să vorbească la mormîntul lui Iancu simbătă în 30 august la orele 5 d.a. așa cum ne-am înțeles la Sibiu. Te rog să mă avizezi aci la Arad despre cele isprăvite.

Al Dtale devotat,
V. Goldiș⁵

5

(fără dată)

DRAGĂ DOMNULE CLOPOTEL

Nu am răgaz să reconstituiesc conferința mea de la Cluj. Nici nu mai are nici o actualitate. Nici publicul nu se mai interesează de chestiunile acestea Telegrama Dtale am primit-o. Nu trebuia să merg la Cluj, fiindcă d(omnul) Mihalache a avut bunăvoința a mă cerceta la Arad. Apelul Dlui Maniu a fost anume făcut, ca să împiedice fuziunea noastră cu țărăniștii. Viitorul va arăta, dacă a fost bine ori rău.

Eu cred, că a fost rău. Partidul național se vede că vrea să se prefacă în partid conservator. Eu aș dori unul țărănesc democrat. Sunt două concepții opuse. Adevărul numai istoria îl deslușește.

Al Dtale devotat,
V. Goldiș⁶

6

Arad, 7 ianuarie (1)934

MULT STIMATE ȘI IUBITE DOMNULE CLOPOTEL,

Azi e ziua Sfintului Io(an) Botezătorul, deci și ziua onomastică a Domnici Tale, cum spuneam noi în limba noastră bătrînească. Văd însă, că în anul nou de acum ziua aceasta pentru Dta și pentru noi toți care te prețuim, te simțim și te iubim are și o altă însemnătate, aceea de împlinire a zece ani a revistei „Societatea de mîine“ pe care Dta de zece ani o redactezi cu multă trudă, cu înfocată străduință și mai virtos cu luminoasa înțelegere a realităților și a problemelor cari în interesul obștesc al neamului nostru cer și impun soluțiile potrivite și adaptate vremilor celor de astăzi. Eu personal în urma vîrstei dar mai virtos în urma boalei crîncene, care mă chinuie acum de 4 ani de zile, am ieșit din rin-

⁵ Biblioteca Centrală de Stat a R.S.R., *Manuscrise*, nr. 9211.

⁶ *Ibidem*, nr. 9169. Scrisoarea nu poartă nici o dată. Totuși, din conținutul ei se poate deduce că a fost redactată înainte de ruptura cu Iuliu Maniu, deci aproximativ în martie—aprilie 1926.

dul combatanților cu fapta, ci am rămas numai cu amintirea trecutului și cu bucuria muncii celor noi, cari, mulțumită norocului nostru, au întrecut mult și energiile noastre și mai virtuos armătura noastră de luptă pentru idealul care trebuie să rămână același fortificând în fiecare zi solidaritatea națiunii române cu aceeași credință, aceleași amintiri și nădejdi, aceleași interese, bine știind că oricare popor numai prin asemenea solidaritate iese din barbarie (înapoiere) și se poate afirma cu mândrie în concurența pentru tot mai multă lumină, dreptate și progres între neamurile lumii, care iau parte la crearea civilizațiilor umane.

Personal mă simt însă în dreptul meu de a mă bucura de ziua aceasta fiind între cei dinții care acum zece ani am stat alături de Dta. la zămislirea revistei „Societatea de mîine“ avînd toată încrederea că munca Dtale va face din această revistă ceea ce ea este astăzi, adevărat far de lumină pentru intelectualitatea românească. Și mai virtuos eu personal mă simt în dreptul meu de a te felicita de ziua cea de astăzi amintindu-mi că Dta ai început ucenicia scrisului zilnic în redacția „Românului“ unde ceas de ceas am putut să observ și să controlez avîntul Dtale spre înălțimile realizărilor, ce nația românească așteaptă de la umilii ei cu condeii muncitori.

Ai fost între cei foarte puțin cari au rămas credincioși începuturilor noastre și pentru aceea te rog să primești astăzi după așa mulți ani de zile mulțumita mea și sincerul meu dor de mai departe înălțare a Dtale pe scara muncii neprihănite în interesul neamului nostru românesc, care cu drept cuvînt rîvnește posibilitatea de a-și întipări specificul său național în istoria civilizațiunii universale ceea ce are să realizeze generația atît de promițătoare a Domniei Tale.

Să trăiești, iubite Domnule Clopoșel, la mulți ani și din cînd în cînd să jertfești cite o clipă întru amintirea sincerului și devotatului dimitale amic.

V. Goldiș⁷

---

⁷ *Ibidem*, nr. 9631.